

ارزیابی روندهای سیاسی - امنیتی عراق:
برگزاری انتخابات شورای استانی و تشدید
درگیری‌های امنیتی در عراق

کد موضوعی: ۲۶۰

شماره مسلسل: ۱۲۹۶۲

اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۲

به نام خدا

فهرست مطالب

- ۱.....چکیده
- ۲.....بخش اول - انتخابات شوراهاى استانى عراق
- ۸.....بخش دوم - درگیری‌های داخلی عراق و موج تازه تروریسم
- ۱۷.....نتیجه‌گیری
- ۱۸.....منابع و مآخذ

ارزیابی روندهای سیاسی - امنیتی عراق: برگزاری انتخابات شورای استانی و تشدید درگیری‌های امنیتی در عراق

چکیده

انتخابات محلی - شوراهای استانی - عراق در دو مرحله برگزار شد. این انتخابات که از اهمیت و جایگاه مهمی در این کشور برخوردار می‌باشد با اعلام نتایج نهایی آن می‌تواند تأثیرات مهمی در اداره امور داخلی عراق - با توجه به قدرت و اختیارات شوراهای استانی - داشته باشد.

در این میان وقوع درگیری‌های شدید در استان صلاح‌الدین، الانبار و نینوا در عراق همزمان با برگزاری انتخابات استانی که بوی نوعی فتنه قومی - مذهبی را می‌دهد، بر اهمیت رویدادهای عراق و تأثیرات داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی آن افزوده است.

این گزارش در دو بخش در پی آن است تا اهمیت و جایگاه این انتخابات، تأثیرات و پیامدهای درگیری‌های داخلی عراق را بررسی کند و نشان دهد آنچه در عراق در حال جریان است، تلاش برخی کشورهای منطقه جهت تغییر معادله قوا به نفع خود از طریق برهم زدن نظم موجود با حمایت از گروه‌های تروریستی - تکفیری و در نهایت ابزار قومی - مذهبی است.

بخش اول - انتخابات شوراهای استانی عراق

انتخابات شوراهای استانی عراق در ۱۳ استان از مجموع ۱۸ استان این کشور و با مشارکت ۵۱ درصدی واجدین شرایط برگزار شد.

الف) نقش و جایگاه شوراهای استانی در عراق

با توجه به تعریف جایگاه‌ها در عراق و اهمیت وظایف و صلاحیت‌های تعریف شده در ماده (۱۲۲) قانون اساسی عراق، جایگاه شوراهای استانی در اداره هر استان مهم است. این انتخابات می‌تواند در شکل‌گیری نهادهای مدنی و تشکیل نوعی روند خودگردانی در استان‌های مختلف عراق مؤثر باشد. در واقع شوراهای استانی، اختیارات اداری و مالی گسترده‌ای دارند و یکی از وظایف شوراهای استانی، انتخاب استاندار است.

با توجه به این اختیارات است که جریان‌های سیاسی فعال در عراق تلاش می‌کنند تا کنترل شورای استان‌ها را به دست گرفته و با معرفی استاندار - به عنوان نماینده رسمی و قانونی حکومت در هر استان - طرح‌ها و برنامه‌های خود را به پیش ببرند.

از سوی دیگر، با توجه به اینکه شوراهای استانی از امتیازات و اختیارات بالایی برخوردار است و نوعی خودگردانی محلی دارد، به این معناست که شوراهای استانی می‌توانند زمینه به قدرت رسیدن و استقرار دولت مالکی و یا هر دولت دیگر را تثبیت کنند. همچنین شوراهای استانی در زمینه مسائل اجرایی استان نظارت مستقیم و در انتخاب مسئولان محلی دست دارند. این شوراها هم نوعی پارلمان محلی است و

می تواند تقویت کننده دولت مالکی باشد و پیروزی احزاب نزدیک به ائتلاف قانون می تواند در آینده به تقویت دولت مالکی کمک کند.

ب) اهمیت انتخابات استانی در شرایط کنونی

انتخابات شورای استانی عراق، در شرایط خاصی برگزار شد که همه این شرایط می تواند نشان از اهمیت آن باشد که به شرح ذیل است:

۱. این انتخابات نخستین انتخابات برگزار شده در عراق پس از خروج نظامیان آمریکایی بود.

۲. این انتخابات در حالی برگزار شد که گروه‌های سیاسی مخالف دولت تلاش می کردند تا نوری مالکی را سرنگون کنند.

۳. انتخابات در شرایط امنیتی خاصی برگزار شد که شاید مهمترین آن افزایش بمبگذاری‌ها و تهدیدات امنیتی توسط القاعده و بازمانده‌های حزب منحل‌ه بعث بود.

۴. این انتخابات در حالی برگزار شد که عراق در یک فشار مضاعف تبلیغاتی برای دور شدن از ایران و عدم حمایت از سوریه قرار داشت.

۵. فشار برخی کشورهای عربی مانند قطر و عربستان و همچنین ترکیه بر دولت عراق در بُعد سیاسی با دخالت در امور داخلی این کشور - حمایت مالی از اپوزیسیون و همچنین حمایت عملیاتی از گروه‌های تکفیری برای بی‌ثبات کردن این کشور - به شدت ادامه داشت.

۶. این انتخابات آزمونی مهم برای دولت نوری مالکی به‌شمار می‌رود که بارها

تهدید به سرنگونی و سلب اعتماد شده است.

۷. این انتخابات میزان اعتبار و جایگاه اجتماعی و سیاسی نظام حاکم بر عراق

در میان افکار عمومی این کشور را تعیین می‌کرد.

۸. انتخابات شوراهای استانی عراق میزان تبلیغ رسانه‌های عربی برای تحریم آن

و عدم مشارکت در این انتخابات را مشخص کرد.

ج) میزان مشارکت و حوزه برگزاری

حدود ۱۴ میلیون عراقی واجد شرایط رأی دادن، سرنوشت ۴۴۷ کرسی شوراهای استانی را به استثنای کرکوک و سه استان کردنشین اربیل، سلیمانیه و دهوک تعیین کردند که البته انتخابات در دو استان سنی‌نشین الانبار و نینوا نیز به دلیل مسائل امنیتی به تعویق افتاده است. با توجه به عدم حضور این پنج استان؛ در این دور از انتخابات رأی‌دهندگان ۳۷۸ عضو شوراهای استانی را از میان هشت هزار نامزد تعیین و انتخاب خواهند کرد.

از این میزان بیش از ۵۰ درصد در انتخابات شورای استانی عراق مشارکت

کردند. ۵۰ ائتلاف سیاسی در ۱۳ استان از مجموع ۱۸ استان این کشور وارد عرصه برگزاری انتخابات شدند که بیشتر آنها استان‌های شیعه‌نشین بودند.

دور اول این انتخابات با مشارکت بیش از ۶۰۰ هزار نفر از نیروهای امنیتی و

انتظامی و ارتش عراق برگزار شد و دومین دور آن نیز با حضور مردم شکل واقعی به خود گرفت.

د) گروه‌های رقیب در انتخابات شوراهای استانی

در انتخابات اخیر دو جریان عمده با هم به رقابت پرداختند که شامل اهل سنت و شیعیان بودند که با توجه به آنکه این انتخابات در ۱۳ استان بیشتر شیعه‌نشین برگزار شد و استان‌های نینوا و الانبار و همچنین سه استان کردنشین خارج از حوزه برگزاری بودند، باید گفت این رقابت در نهایت خود بیشتر میان جریان‌های شیعه بود. سه جریان عمده شیعه در عراق شامل دولت قانون به رهبری نوری مالکی، ائتلاف الموطن به رهبری عمار حکیم و همچنین جریان صدر به رهبری مقتدا صدر با هم رقابت عمده‌ای برای کنترل شوراهای استانی داشتند.

یکی از دلایلی که باعث می‌شود که حتی در استان‌هایی که اهل سنت نیز حضور دارند، جریان شیعی بتوانند رأی لازم را برای کنترل شورای استانی به دست بگیرند، اشتباه راهبردی اهل سنت در تحریم انتخابات بود که این مسئله با تحریک عربستان، قطر و ترکیه برای زیر سؤال بردن جایگاه دولت حاکم صورت گرفته است؛ این مسئله در شهر بغداد که ترکیبی از اهل سنت، شیعیان و کردها می‌باشد بیشتر خود را نشان خواهد داد و هر چند به نظر می‌رسد که باید هر یک از سه گروه برشمرده شده در بالا میزانی از آرا را به خود اختصاص دهند، اما عدم حضور فعال اهل سنت و نگاه کردها به شمال عراق، باعث شده تا شانس ائتلاف دولت قانون برای کنترل شورای استانی پایتخت افزایش پیدا کند.

ائتلاف العراقیه به رهبری ایاد علاوی که بیشترین جریان‌ها و ائتلاف‌های اهل سنت را در استان‌های سنی‌نشین به خود اختصاص داده به همان دلیل گفته شده در

بالا شانس چندانى براى رسيدن به نتيجه مطلوب نخواهند داشت.

هـ) تأثیرات داخلی انتخابات شورای استانی در عراق

هر چند بسیاری از کارشناسان سیاسی در عراق بر این باور هستند که انتخابات برگزار شده در این کشور نمی‌تواند تأثیر زیادی بر تحولات این کشور داشته باشد، اما با توجه به عوامل:

الف) جایگاه شوراهای استانی در اداره هر استان و تعیین استاندار،

ب) در پیش رو بودن انتخابات پارلمانی در سال آینده،

ج) اهمیت آن در تثبیت دولت مالکی تا انتخابات آینده،

د) تأمین امنیت کامل آن توسط نیروهای امنیتی عراق و در زمان خارج شدن

نظامیان آمریکایی.

می‌توان گفت که انتخابات برگزار شده شورای استانی در عراق دارای اهمیت و

جایگاه بالایی است و وزن‌کشی صورت گرفته در این انتخابات به خوبی تعیین‌کننده

جایگاه، پایگاه و میزان تأثیرگذاری هر یک از ائتلاف‌ها، احزاب و جریان‌های فعال در

عرصه سیاسی این کشور به‌شمار می‌رود.

در بُعد منطقه‌ای نیز پیروزی هر یک از سه ائتلاف شیعیان در انتخابات

شوراهای استانی می‌تواند بر تأثیرگذاری این کشور در عرصه سیاسی مهم ارزیابی

شود، به‌خصوص اینکه عراق در شرایط فعلی دارای بحران‌های امنیتی متعددی است

که حل‌وفصل آنها نیاز به توان امنیتی و قدرت سیاسی تأثیرگذار دارد.

و) نتایج انتخابات عراق

هر چند قرار بود نتایج نهایی انتخابات شوراهای استانی عراق اوایل هفته جاری به صورت نهایی اعلام شود، اما درگیری‌های شدید نظامی میان ارتش، پلیس و نیروهای امنیتی این کشور با گروه‌های مسلح و امنیتی شدن فضا، باعث تحت‌الشعاع قرار گرفتن این انتخابات شد و از همین رو؛ اعلام نتایج علیرغم وعده‌های داده شده برای اعلام نهایی آن، اعلام نشد، اما براساس آمارهای غیررسمی اعلام شده توسط منابع عراقی، ائتلاف دولت قانون به ریاست نوری مالکی در هفت استان عراق در صدر جدول قرار دارد و ائتلاف موطن (مجلس اعلا) به رهبری عمارحکیم نیز بعد از ائتلاف دولت قانون در مقام دوم قرار گرفته و لیست الأحرار وابسته به جنبش صدر فقط توانسته است در استان میسان اکثریت آرای را به خود اختصاص دهد.

براساس اعلام این کمیسیون تاکنون ۸۷ درصد از آرای شمارش شده و در نتیجه ائتلاف دولت قانون در استان‌های بغداد، واسط، بابل، بصره، مسنا، ذیقار و کربلا در رتبه اول و ائتلاف الموطن در استان‌های واسط، مثنی، بصره، ذیقار و بابل رتبه دوم و در استان بغداد نیز رتبه سوم را به دست آورده است. ائتلاف الأحرار وابسته به جنبش صدر نیز رتبه اول در استان‌های میسان و رتبه دوم در استان‌های کربلا و در استان‌های واسط، مثنی، ذیقار و بصره رتبه سوم را به خود اختصاص داده است.

نتایج اعلام شده بیانگر آن است که ائتلاف المتحدون به ریاست اسامه النجیفی، رئیس مجلس عراق در استان بغداد توانسته است با مجموع ۱۳۶ هزار و ۷۰۴ رأی رتبه دوم را به دست آورد و همچنین در استان صلاح‌الدین ۵۱ هزار و ۹۶۹ رأی کسب

کند. براساس نتایج اعلام شده توسط کمیسیون عالی انتخابات ائتلاف العراقيه در دیالی و صلاح‌الدین توانسته است بیشترین رأی را به‌دست آورد و پس از آن لیست کردها با عنوان «برادری و همزیستی مسالمت‌آمیز» در جایگاه بعدی قرار گیرد.

بخش دوم - درگیری‌های داخلی عراق و موج تازه تروریسم

درگیری‌های داخلی در عراق که پس از برگزاری موفق انتخابات شوراهای استانی این کشور با فعالیت باندهای تروریستی وابسته به القاعده و بازماندگان حزب منحل‌ه بعث عراق شروع شد، شکل برجسته‌ای به‌خود گرفت و هم‌زمان با آن رسانه‌های عربی وابسته به جریان ضدمقاومت تلاش کردند تا از آب گل‌آلود ماهی گرفته و با بهره‌برداری از فرصت پیش آمده، دولت عراق را تحت فشار قرار دهند. در پی همین اقدامات رسانه‌ای مخرب بود که دولت عراق فعالیت دست‌کم ۱۰ شبکه خبری منطقه‌ای و داخلی را به مدت زمان معینی تعلیق کرد.

الف) جغرافیای درگیری‌ها در عراق

برای بررسی بهتر و بیشتر تحولات روی داده در عراق باید به اختلاف‌نظرها، خواستها و دیدگاه‌های سه طرف عمده در عراق یعنی شیعیان، کردها و اعراب سنی اشاره کرد. این اختلافات بر سر منابع نفتی، سرزمین و در نهایت به‌دست گرفتن سرنوشت کشور از هر طریق ممکن شکل گرفته و دارای ریشه‌های عمیق خارجی است. شیعیان به‌عنوان جریان حاکم خواستار حفظ عراق در جغرافیای فعلی و در قالب

قانون اساسی مصوب کشور هستند؛ اما دو جریان کردها و اعراب سنی علاوه بر آنکه با دولت مرکزی بر سر منابع مالی و مشارکت در قدرت اختلاف دارند، خود نیز با هم اختلافات عمده‌ای دارند؛ کردها از یکسو خواستار جدایی از عراق و استقلال هستند و از سوی دیگر بر سر برخی مناطق داخلی عراق مانند کرکوک، تکریب و دیاله به دلیل ترکیب جمعیتی با اعراب سنی اختلاف نظر دارند و خواستار الحاق آن به منطقه نیمه خودمختار کردستان هستند.

از آنجایی که درگیری‌های صورت گرفته اخیر در استان موصل و به خصوص شهر کرکوک صورت گرفته است، باید گفت این درگیری‌ها بیشتر یک درگیری کردی با اعراب سنی به شمار می‌رفت و در این میان دولت مرکزی عراق صرفاً برای پایان دادن به این درگیری‌ها وارد عمل شده است. تا از گسترده‌تر شدن و تبدیل آن به یک فتنه بزرگ‌تر قومی - مذهبی و سوءاستفاده جریان‌های خاص ممانعت به عمل آورد.

ب) منابع نفت و توان کردها و اعراب سنی برای تداوم درگیری‌ها

دو جریان کُردی و اعراب سنی در عراق هرکدام کمتر از ۲۰ درصد از جمعیت، جغرافیا، ثروت و منابع و مرزهای عراق را در اختیار دارند و از این‌رو، خواسته‌های آنها از دولت مرکزی بیش از ظرفیت و توان آنها است.

اختلافات بر سر شهر نفتی کرکوک که یکی از مراکز مهم استخراج نفت در عراق به شمار می‌رود، را باید نقطه شروع درگیری‌های اخیر در عراق به شمار آورد تا جایی که کردها به همین دلیل وزرای خود را از دولت و نمایندگان خود را از مجلس ملی خارج

کردند و در سوی دیگر، اعراب سنی با تحصن در شهرک الحویجه در جنوب کرکوک عملاً خواست‌های سیاسی خود را با خواست‌های قومی - مذهبی ترکیب کرده و به جریان‌های تکفیری و همچنین بازماندگان حزب منحل‌شده ظهور و بروز دادند. هر چند درگیری‌ها میان دولت مرکزی و اعراب سنی وابستگان به القاعده و بازماندگان بعثی به خصوص در استان الانبار سابقه طولانی دارد، اما این درگیری‌ها به یک مشکل امنیتی حاد تبدیل نشده بود و قابلیت کنترل داشت؛ ولی با توجه به رویدادهای شهر الحویجه؛ این مسائل شکل امنیتی پیچیده‌ای به خود گرفت و با وارد شدن نیروهای امنیتی و ارتش عراق جهت پایان دادن به تحصن صورت‌گرفته، عملاً به درگیری گسترده ارتش عراق و جریان‌های تکفیری مبدل شد.

در شهر الحویجه، ده‌ها تن از عناصر القاعده و بعثی در قالب گروه نظامی نقشبندی به شکل مسلح در چادرهای تحصن‌کنندگان حضور داشتند و بر آن بودند تا با استفاده از این فرصت و ایجاد ناامنی و هرج‌ومرج اجتماعی و سیاسی، به نیروهای امنیتی در این منطقه حمله کنند که با پیش‌دستی ارتش، این طرح خنثی شد و آنچه را که به صورت یک طرح مخفی بود، عملیاتی کرد.

ج) دخالت خارجی در ناامنی‌های عراق

تحولات امنیتی عراق و درگیری‌های صورت‌گرفته در این کشور، علاوه بر خواستگاه قومی - مذهبی دارای ریشه‌های عمیق خارجی است. سه کشور ترکیه، قطر و عربستان با همان منویاتی که در بخش اول این گزارش آمد، در تلاش هستند تا با

تأثیرگذاری در امنیت داخلی در عراق و فشار بر دولت مرکزی این کشور، به اهداف منطقه‌ای خود دست پیدا کنند.

برای این کشورها وجود عراق متحد ایران که مخالف دخالت خارجی در سوریه است، به‌عنوان یک عامل بازدارنده در برابر مطامع منطقه‌ای آنها به‌شمار می‌رود، از این رو یا باید دولت عراق با آنها در مسئله سوریه کنار آمده و مرزهای مشترک با سوریه را بر انتقال سلاح، مهمات و نیرو جهت کمک به شورشیان مسلح این کشور باز بگذارد و یا اینکه هزینه مقاومت در برابر این طرح‌ها را بپذیرد.

با توجه به این دو رویکرد، دولت عراق با نگاه به منافع ملی خود به مقابله با گروه‌های مسلح در مرزهای مشترک با سوریه به‌خصوص در استان نینوا و الانبار پرداخت و با کنترل مرزها و مخالفت با سرنگونی نظام حاکم بر دمشق، در محور دیگری قرار گرفت و از این رو، کشورهای مداخله‌گر نیز بر دامنه اختلافات افزوده و با کمک کردن به بازمانده‌های القاعده و همچنین جریان بعثی به ریاست ابراهیم عزت‌الدوری معاون صدام، بغداد را به چالش کشیدند که پیامد نهایی آن برای عراق وقوع روزانه چندین رشته انفجار در مناطق مختلف این کشور و کشته و زخمی شدن ده‌ها تن از شهروندان این کشور بود.

د) اختلافات عربی - کردی و موضع کشورهای مخالف عراق

مسئله بسیار مهمی که کشورهای مداخله‌گر در عراق کمتر به آن توجه کردند، میزان تأثیرگذاری دخالت آنها در دعوی قومی عراق بر اندیشه‌های عربی - سنی آنها است. این

کشورها به خصوص عربستان و قطر خواستار ضربه زدن به توان دولت مرکزی عراق و تقویت جریان عربِ سنی بوده و هستند؛ اما آنچه اکنون در این کشور جریان دارد، به شکل عملیاتی تضعیف جریان مورد حمایت آنها و در مقابل تقویت جریان کردی بوده است. بدون شک تحولات عراق، ناشی از تحولات سوریه بوده و از این کشور تأثیر مستقیم پذیرفته است، اما ابعاد آن در هر شکل با سوریه غیرقابل مقایسه است. جمعیت اعراب سنی و توانایی نظامی و اقتصادی آنها با وجود حمایت‌های گسترده سه کشور مزبور در برابر دولت مرکزی و حتی کردها اندک بوده و طیف وسیعی از اعرابِ سنی هم از این تفکر حمایت نمی‌کنند و خواستار زندگی مسالمت‌آمیز هستند و به همین دلیل کشورهای حامی اعراب سنی نیز به تکاپو افتاده تا با ممانعت از گسترش درگیری‌ها، نیروهای فعال و بازمانده را در برابر ارتش بزرگ و همچنین سازمان امنیتی عراق قرار ندهند.

از بُعد دیگر باید گفت آنچه در مورد کرکوک روی داده، ممکن است جریان کردی در آنجا موفق شود که این مسئله به هیچ عنوان مدنظر و مورد قبول کشورهای حامی جریان تکفیری و بعثی نیست و این مسئله نگرانی عمده‌ای را هم میان برخی از سران عاقل و دوراندیش سنی به وجود آورده است.

ه) ساختار سیاسی عراق و بازمانده‌های بعثی

یکی از مشکلات مهم عراق که این کشور را دچار دردسرهای فعلی کرده است، عدم پاکسازی کامل ساختار سیاسی و نظامی این کشور از بازمانده‌های رژیم سابق بعث

است. هرچند تلاش‌هایی برای این پاکسازی‌ها از زمان تصویب قانون بعثی‌زدایی در عراق شروع شد، اما به دلیل پاره‌ای از مسائل این مهم به پایان نرسید و بسیاری از بازماندگان رژیم سابق عراق همچنان در ساختار سیاسی و نظامی این کشور حضور دارند. بسیاری از نمایندگان مجلس عراق از ائتلاف العراقیه - حدود ۵۰ نفر - دارای سوابق بعثی و یا همکاری با رژیم سابق این کشور هستند.

تا پیش از این همکاری افرادی مانند عدنان الدلیمی (رئیس جریان موسوم به جبهه توافق العرافیه)، طارق الهاشمی (رئیس حزب اسلامی عراق)، رافع السیامی (وزیر برکنار شده دارایی)، صالح مطلق (معاون مستعفی نخست‌وزیر) و ده‌ها تن دیگر از مقامات عراقی با بعثی‌ها ثابت شده و همه این افراد با جریان‌های تروریستی در عراق همکاری داشته و خود از عوامل مهم بمبگذاری‌ها و ترورهای خونین در عراق به شمار می‌رود. در همین سطح نیز نیروهای امنیتی عراق هرچند در سطح کادرهای ارشد تغییر کرده‌اند، اما وجود برخی عوامل وابسته و قدیمی در این ساختار باعث کندی روند تعقیب و دستگیری عوامل تروریستی به شمار می‌رود.

به نظر می‌رسد تا زمانی که عراق از وجود این دو جریان مخرب پاکسازی نشود، وجود چنین ناامنی‌هایی دور از انتظار نخواهد بود، کمالینکه به اعتراف خود مقامات سیاسی و امنیتی عراق، وجود شکاف‌های امنیتی در ساختار نظامی و سیاسی این کشور یکی از مهمترین عوامل تداوم این‌گونه ناامنی‌هاست.

(و) تلاش برای تبدیل عراق به سوریه دیگر

کشورهای مخالف دولت عراق تلاش دارند تا این کشور را نیز مانند سوریه به درگیری‌های قومی - مذهبی آلوده کنند، طرحی که سوریه را به ورطه نابودی کشانده اما به نظر می‌رسد این طرح به دلایل ذیل در عراق جواب نخواهد داد:

۱. بیشتر جمعیت عراق را شیعیان تشکیل می‌دهند.

۲. ارتش عراق برای دوره‌ای طولانی با جریان القاعده و بعثی‌ها درگیر بوده و به جنگ شهری آشنایی دارد.

۳. اعراب سنی تنها در دو استان الانبار و نینوا اکثریت دارند و بیشتر فعالیت آنها در این دو منطقه است؛ در استان دیالی و صلاح‌الدین نیز با کردها و شیعیان ترکیب مشترکی دارند؛ بنابراین دامنه درگیری آنها بسیاری از استان‌های عراق را شامل نخواهد شد.

۴. سازمان امنیتی عراق پس از سال‌ها توان اطلاعاتی و عملیاتی خود را باز یافته است و از این رو قدرت آن را دارد تا با هر مسئله‌ای به شدت برخورد کند.

۵. علیرغم آنکه آمریکا با سیاست‌های دولت عراق به دلیل نزدیکی به ایران و مخالفت با دخالت در سوریه اختلاف نظر دارد، اما دولت مالکی را بر آمده از دمکراسی مدنظر خود می‌داند، بنابراین با کشورهای مداخله‌گر در امور داخلی این کشور همراهی نخواهد کرد.

۶. همکاری امنیتی عراق، ایران و سوریه در جریان است و این همکاری می‌تواند به شناسایی بیشتر گروه‌های تکفیری منجر شده و در نهایت سرکوب آنها را هموار کند.

۷. کردهای عراق این درگیری‌ها را درگیری خود نمی‌دانند و از این‌رو خود را از آن جدا می‌کنند و به همین دلیل توان استفاده از برگه کردی توسط ترکیه، قطر یا عربستان در عراق وجود ندارد، هرچند زمزمه‌هایی مبنی بر دخالت کردها برای حضور بیشتر نظامی در کرکوک، دیاله و تکریت وجود دارد.

۸. القاعده در عراق به شدت ضعیف شده است، آنها هر چند یک پیمان نانوشته همکاری با بازماندگان حزب منحل‌ه بعث عراق را دارند و با همین پیمان هم عملیات‌های انتحاری و بمبگذاری را انجام می‌دهد، اما با حضور گسترده آنها در جنگ سوریه، توانی برای آنها جهت درگیری مستقیم نظامی با ارتش و نیروهای امنیتی عراق وجود ندارد، ولی این جریان قابلیت بازسازی خود را دارد.

ز) پیامدهای درگیری‌های اخیر عراق

آنچه از درگیری‌های اخیر عراق به نظر نگران‌کننده مهم می‌آید؛ تجدید ساختار جریان القاعده در عراق است. این جریان به دلیل متصل بودن به منابع مالی مؤسسات تکفیری در کشورهای حوزه خلیج فارس و همچنین سازمان‌های اطلاعاتی منطقه می‌تواند به سرعت به جذب نیرو پرداخته و با مستقر شدن در اماکن مسکونی به جنگی فرسایشی با دولت مرکزی بپردازد.

این مسئله هر چند نخواهد توانست که در همه عراق فراگیر شود، اما با سرگرم شدن عراق به تحولات داخلی خود، این کشور را از نقش‌آفرینی در سطح منطقه دور نگه خواهد داشت - هدف کوتاه‌مدت ترکیه، قطر و عربستان - بنابراین برخورد قاطع با

هر جریان مسلح در عراق در شرایط فعلی و دور نگه داشتن این کشور از فتنه قومی - مذهبی بسیار حائز اهمیت است.

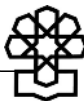
ح) اقتدار نخست‌وزیر عراق و انسجام دولت مرکزی و تأثیر آن بر تحولات آینده

یکی از نکات مهم و امیدوارکننده در تحولات عراق؛ اقتدار نخست‌وزیر این کشور و انسجام دولت مرکزی بر برخورد با تحولات اخیر این کشور است.

نوری مالکی پس از برگزاری موفق انتخابات شوراهای استانی دستور مستقیم برای برچیدن تحصن صورت‌گرفته در الحویجه و دستگیری عاملان قتل یک افسر پلیس را صادر کرد. او همزمان با تشکیل کابینه برای بررسی تحولات امنیتی و عدم حضور وزرای خارجه و تجارت - وابسته به کردها - به‌سرعت عضویت آنها در دولت را به حالت تعلیق درآورد و دو تن از نزدیکان خود را به این سمت منصوب کرد.

مالکی با این دو اقدام نشان داد که قصد ندارد به هر دو جریان کردی و اعراب سنی باج دهد و در مقام نخست‌وزیر عراق وظیفه دارد تا برطبق قانون اساسی این کشور تمامیت ارضی عراق را حفظ و با هرگونه ناامنی مقابله کند.

اظهارات مالکی در روزهای اخیر مبنی بر هشدار در مورد وقوع جنگ فرقه‌ای در این کشور و تهدید به برخورد قاطع با گروه‌ها و افراد مسلح حکایت از تصمیم حکومت عراق برای برخورد قدرتمندانه و در عین حال مدبرانه با تحولات اخیر است.

نتیجه‌گیری

آنچه از تحولات اخیر عراق برمی‌آید در دو سطح قابل بررسی و نگرش است: برگزاری موفق انتخابات شوراهای استانی و پیروزی جریان‌های شیعی در بیشتر استان‌ها نشان داد که در سال‌های آینده همچنان جریان‌های ملی و مذهبی در عراق دارای توان تأثیرگذاری مستقیم هستند و در سطح دوم نیز باید گفت که آنچه در بُعد امنیتی روی داد، بیش از آنکه به ضرر دولت مرکزی و به نفع دو جریان کردی و عرب سنی تمام شود، به سود دولت نوری مالکی تمام شد.

مالکی نشان داد که قصد ندارد در درگیری‌ها بی‌طرف باشد، کما اینکه بر آن هم نیست تا شهر کرکوک و دیگر مناطق مورد منازعه در عراق را به طرف کردی واگذار کند و سهم‌خواهی کردها از بغداد در نهایت به ضرر آنها تمام می‌شود.

همانگونه که گفته شد، خطر فراگیر شدن القاعده و تفکر تکفیری در عراق با توجه به حمایت‌های کشورهای منطقه از آن زیاد است، بازماندگان حزب منحل به‌عنوان نیروی کافی برای سازماندهی خود ندارند کما اینکه مردم عراق از سه دهه جنگ و ویرانی و ناامنی خسته شده و به دنبال زندگی بدون دغدغه و آرامی هستند که دولت عراق باید از همین مسئله استفاده کرده و برقراری امنیت گسترده و برخورد قاطع با گروه‌های مصل‌امنیت و سران آنها در همه سطوح، عملاً راه را بر هرگونه فتنه مذهبی ببندد.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۹۶۲

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: ارزیابی روندهای سیاسی - امنیتی عراق: برگزاری انتخابات شورای
استانی و تشدید درگیری‌های امنیتی در عراق

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه سیاست خارجی)

تهیه و تدوین: کریم جعفری

ناظر علمی: ناصر جمالزاده

مقتضی: معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۲/۱۶